श्रीगणेशाय नमः ॥ पीतांबरधरंदेवंपीतमाल्यविलेपनं स्वर्णकुंडलमञ्जाक्षंगदाधरमुपास्महे ॥१॥
अतिगहननिबंधालोकनालस्यभाजांलघुकृतिरसिकानांप्रीतयेकौतुकेन इतिकतिपयपद्येदीक्षि
णात्यप्रचारः प्रथितातिथिविचारोलिख्यतेशास्त्रसिद्धः ॥२॥तिथ्यंशाकोदिननिर्णोऽभ्रमुहूर्तएषः
स्यादष्टमोक्षिजिदथास्तमयात्त्रिनाड्यः संध्याप्रदोषसमयश्चतथानिशीथास्तूषापरंहिघटिकाद्वित
यंनिशीथः ३ उदयादब्धिनाड्यः प्रागरुणोन्मेषाकाः स्मराः प्रातःसंगवमध्यान्हापराह्णाः सा
यमश्चिमाः ४ अपूर्वापरयोगेनयत्रैकव्यासिनिर्णयः आधिक्याद्विषमव्याप्तौसमव्याप्तौसयु
ग्मतः ५ दर्शाद्विवेदरसनागशिवेंदु ३।२।४।५।८।११।१४। तिथ्योयोगंतदग्रतिथय १।३।५।७।
९।११।१५।श्चमिथोव्रजंति काळ १० स्मरोहि १३ नवमी९ हरिभिश्चितोस्तः सामान्यनिर्णयविधौ
तिथियुग्मनेषा ६ इतिपरिभाषा चैत्रशुक्लप्रतिपदश्वांद्योब्दःप्रभवादिकः तमेवकीर्तयेत्सर्वश्रुति
स्मृत्यादिकर्मसु ७ इत्यब्दपः ज्ञेका जौविषुवंततोदशादशाग्रेकपश्चिमानाडिकोः पुण्याः संक्रमणो
रवेरनिमिषस्त्र्यधिकयुग्मानितु प्रोक्तंतत्षडशीतिवज्रमिहचेक्रपोनिताश्चापरागोसिंहालिघटाः

स्यतावहरिपदंतत्रादिमाः षोडश ८ कर्कटेभवतिदक्षिणायनंतत्रखाग्नि ३० घटिकास्तुपूर्वजाः न
क्रगेकिलतथोत्तरायणंखाब्ध्यस्तदपरादिवेवहि ९ रात्रौरवेः संक्रमणेतुपुण्यमासन्नयामद्वि
तयंदिनस्थं पूर्णेनिशीथेतुदिनद्वयेपि पूर्वेह्निकर्केमकरेपरेह्नि १० कुलीरसंक्रांतिरिनो
दयोत्तरं तदह्निपुण्यंपरतः प्रजायते तथामृगेसंक्रमणेस्ततःपरापरेवपुण्यंतदहर्विदोवदन्
११ आकरेन्येविशेषायेपर्वकाळविधौस्मृताः अत्राप्रचारतोनोक्ताइतिसंक्रांतिनिर्णयः ॥१२
इतिसंक्रांतिः माहिषघ्नमथिनीचमालकाभैरवोनरहरिस्त्रिविक्रमः आदिकोलइतिदक्षिणे
पिचस्थाप्यतामितरउत्तरेयने १३ इत्ययनं ॥मीनादितो द्विद्विभभानुभोगात्वसंतपूर्वा
ऋतवःषडुक्ताः॥ मधोःसितादेस्युरमांतमेवचाद्याभिधाद्वादशसर्वमासाः॥१४॥इ
तिऋतुमासाः॥ क्षुद्राःप्रावृषिसर्वतोपिसरितःश्रेष्ठादिनांत्रयेपूर्वेऽह्नि स्तुतांविनापरिकि
लक्षुद्रादशाहावधिः॥ वापीकूपनदानदाभ्रिनदाआपोदशाहंस्तथास्मानादाघतिनिंदिता

मुनिवरैः प्रोरजोदूषिताः॥१५॥तीरस्थानामन्त्रकूपाद्यभावेग्रामासन्नेतुप्रदेशेनदोषः॥उत्सर्गो
पाकर्मसूर्येदुपर्वप्रेतस्थानेकुत्रचिच्चापिमासौ॥१६॥इतिरजोदोषः॥असंक्रमस्यादधि
मासएषद्विसंक्रमस्तुक्षयनामधेयः॥पूर्वापरौस्तःक्षयनोधिकोद्योतत्राधिकःस्यादपरोहि
नाद्यः॥१७॥अधिकेक्षयमासेचकाम्यकर्माणिवर्जयेत्॥नित्यनैमित्तिकेकुर्याद्विधेस्तरभा
करे॥१८॥इतिमळमासाः॥उदयात्त्रिमुहूर्तानतिथ्यासुक्तापरास्तथा॥त्रिमुहूर्तीधिकाचा
द्यापूर्णासामान्यतःस्तिथिः॥१९॥आद्यान्मुहूर्तत्रितयात्पुरान्त्येयावन्मुहूर्तत्रितयंनिशाः प्राक्
तदंतरेयत्तिथिमिश्रणंस्यान्मिथस्तदाऊर्ध्वनयःपुराणाः २० इतिवेधः संकष्टहरीकिलयाचतुर्थी
संदूषयस्त्यादिसोभयत्र पूर्वापरावापितदाविधेयानचेद्युयुग्मेपितदापरेव २१ इतोऊनमाघी
नसमूढमांसावीनोढमांचाप्युपवासहेतोः एकादशीद्वादशिकातुयत्नात्स्मार्ताः श्रयंतेकिल
पारणायै २२ यद्येकादशीत्रिकाप्रदानिरूपणादेरग्रगोपोषणंद्वादश्यांयदिसोदयद्वयगता

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

तत्रादिमायांहितद् शुद्धैकादशिकांविद्धायचतथा धैकादशीवासरेद्वादश्यामवमंत
दातदिद्वैभोज्यंपरेह्नेवैः २३ स्मैकादशीमेवमुपोष्यनित्यं स्मार्तोश्वेवैरवानसदीक्षितश्चतज्जा
रणंद्वादशिकायपादेतीतेविदुश्युर्हरिवासराख्ये २४ कालाष्टमीयाकिलकार्तिकस्यातद्वि
धेयासकलेषुमासेषु माघासितेयाशिवरात्रिरुक्तातथाचसामान्यविनिर्णयोयं २५ इतिसा
मान्यनिर्णयः संवत्सरप्रतिपदोदयिकीनिसक्तासाचेद्दिनद्वयगताप्यत्रयगताचपूर्वा अथंज
नंनियतमत्रचनाद्दिनेशोराजेयमेवनवरात्रविधोपरास्यात् २६ चैत्राधिकश्चेदधिकातिथि
र्थामथंगभूपालशरस्यवेशाः शुक्लादितःस्यान्नवरात्रमपूर्वतनिर्णयः शारदवद्विधेयः
॥ २७ ॥ गौरीव्रतेतृतीयेयंचतुर्थ्यासहिताभवेत् तथाष्टमीनवम्योस्तुयोगोदेवीप्रपूजने २८
रघुनाथोनुनवमीगदितादिनमध्यगाथसोभयतः॥ नाहोभयत्रोपितदाभयुतामपिप्रथमा
मयहायपरा॥ २९ साचेन्मुहूर्तत्रयगाधिकाबालत्वेवनत्रेवलयेदशाम्याः॥वैखानसैः
सासमुदीषणीयास्मार्तैस्तुपूर्वेतिवदंसतः ३० त्रिमुहूर्ताष्टमीयस्त्रेनवमीयदिलीयते ॥॥

स्मार्तैश्चवैष्णवैश्चैवतदाविद्धाप्युपोष्यते ३१ पूर्वद्युरस्तात्त्रिमूर्त्ततोर्वाकृत्योदशीयुक्तच
तुर्दशीस्यात् परान्यथासौकिलपूर्णमासीपरैवचैत्रस्यविनिर्णयोयं ३२ इतिचैत्रः॥
अक्षय्यपूर्वांब्रुवतेतृतीयांपूर्वाफल्गुनीमाधवशुक्लपक्षे दिनद्वयस्थांचपरांनिशाद्यया
मेजयंतीमपिभार्गवस्य ३३ इयंहिरूपालवतोपिचस्यमातदापूर्वगतान्यथाभवेत् सितो
त्रभूतोनहरेर्जयंतीकाधिकप्रदोषातुतदन्यथोत्तरा ३४ वैशाखी परापौर्णमासीतुपराप्रोक्तामा
नीषिभिः इतिवैशाखमासस्यप्रसिद्धातिथिनिर्णयः ३५ इतिवैशाख भूतयुक्तैवसावित्रीव्रतेपंचदशी
भवेत्पारणपौर्णिमांनेस्यादितिज्येष्ठविनिर्णयुः इतिज्येष्ठ ३६ ॥ शुचौशुक्लपक्षेनुरोहिण्याद्यपादोनितद्वाद
श्रीपारणायैप्रसिद्धा परापूर्णिमाव्यासपूजाक्लृप्तेसोमलोकेतुसायंतुनाकोकिलायाः ३७ इ
त्याषाढः नभःसितेतुचतुर्दशीनिशागतामध्योरिव चतुर्थिकाचपूर्णिमापुरापरास्तिपंचमी
॥ ३८ गोविंदोडुनिवार्कभेप्यहितिथौशुक्लपरेण्यनिंतेबकुम्भिग्रहसंक्रमोनितदिनेपूर्वाह्णि

कोपाकृतिः कार्यापर्वणियाजुषैःप्रथमजेसंक्रांपर्वणितेपंचम्यांग्रहसंक्रमोनिशिपरे
र्धचेन्नतद्दूषणं ३९ यदिसंगवतोधिकंभवेदिहपर्वादियिकंतदेवहि नाहिचेत्प्रथमो
ह्निकुर्वतेतदुपाकर्मणितैत्तिरीयकाः ४० उपाकर्महस्तेसचित्रेत्पराण्हेस्मृतंसामगानांनभो
मासिश्रास्त अवृष्टोषधीनामभावेनभस्येतदुत्सर्जनंचापितत्राह्निकुर्यात् ४१ सकलव्रति
नांमलिम्लुचेगुरुशुक्रास्तशिशुत्ववार्धके ग्रहणात्प्रथमंदिनत्रयेप्रथमारंभमनुष्यनाचरेत्
१४२ नंदीरजोदूषणमंत्रनास्तिखथापराण्हेयदिवानिशायां भद्रावसानेनियतंविधेयोरक्षानिबं
धःकिलसर्ववर्णैः ४३ निशीथकालेयदिवानिशायांदिवापिवारोहिकाकलापि यदिस्पृशेदष्टमि
कांतदानींजन्माष्टमीसेवनभोसितेस्यात् ४४ यदाकदाचिद्रोहिकाकलापिनहिस्पृशेदष्टमिकां
तदातु॥निशीथकालेकिलवर्तमानांजन्माष्टमींतंमुनयोवदंति॥ ४५ यत्रोभयेद्युर्दिनोभये
द्युर्निशीथयोगस्तुतदापरेव समंशायोगेपिपराष्टमीस्याद्दोषस्ययोगाधिकतावशेन ४६ तस्मारणं

स्यातिथिभावसानेदिवाथनिशयन्यतरांतलाभे महानिशातःप्रथमंतदंशेदंतस्तदात्वपरेह्निकार्यं ४७
पूर्णार्धरात्रासरपूर्वयामोयामार्धकेवाघटिकाद्वयंवा महानिशास्याद्यत्रोक्तयामावेलेकासानेपि
दिवापिकुर्यात् ४८ नभोमायांकुशाग्राह्यायातयामानतेस्मृताः इतिश्रावणमासस्यप्रसिद्धतिथिनि
र्णयः। ४९ इतिश्रावणः नभस्यशुक्लेकिलयातृतीयापरेवसोक्ताहरितालिकाख्या मध्यान्नमुल्लु
गनाच्चतुर्थ्यपरान्यथाप्राग्गणनाथलुप्त्ये ५० चतुर्थ्यामुमुख्यांगणेशस्यचरंमषेवाभिशापप्रदेन
वपत्स्यत ऋषीणामियंपंचमीप्राक्परावासमध्यंमध्यान्हकालाभवेत्सज्जनाय ५१ भाद्रेमेत्रा
ईत्रयेलुक्रमेणज्याष्टानार्चाविसर्गाः प्रदिष्टाः अत्रचादस्यांश्रवोमध्यमारोप्रोक्तंमारणंच
श्रवणेः ५२ श्रवःसंयुतेकादशीभाद्रशुक्लेविशुद्धाचविद्धापिचद्वादशीवा जयंतीयमुक्ताह
रेर्वामनस्यविधेयासपर्यास्यमध्यान्हकाले ५३ मध्यान्हगानंतचतुर्दशीस्यादन्येनिरुक्तात्रिमु
हूर्तगापिमुहूर्तमात्राप्युदयेतदन्येराद्यैवचेत्सोदयगामिनीय ५४ भद्रासितेतुसकलासुतिथिष्वपिस्यु
श्राद्धानिवाक्षयदिनेपितुरन्यतोवा शास्त्रादिसिद्धनिमतामपिभूततिथ्यामित्यादिभाद्रपदनिर्णयमा

मनंति ५५ इतिभाद्रपदः दौहित्रोवैजातमात्रोपितामातुर्वधौवाप्निजीवत्यवश्यं श्राद्धंकुर्यात्संगवेवा
दितिथ्यांपिंडैर्युक्तंचापिमातामहस्य ५६ अत्राश्विनेमासिवलक्षपक्षेसमारभेत्कृष्णपक्षांतराले उर्गास
पर्यंतमात्रस्यशीघ्रदर्शित्वभवेद्व्यया।५७॥परदिनेप्रतिपद्विद्धाकार्तिकीचेद्दिनद्वयं।।हु
दग्योर्यदिपरेदिनेपरंनहिपूर्वेद्युरिमेत्रयोः।।५८।।आश्विनेमासिकृष्णेतुयोर्धरात्रेत्यपरार्धभागेपरेदिनेकलशप्र
तिष्ठा।।त्याज्यातुयोगेदिनमानतुल्येभिजिन्मुहूर्तेपिचधार्यतिथ्यां।।५९।।रात्रौस्त्रीणांचेत्पुत्रदोषोनहिस्या
देकंप्रारब्धंस्वयंचैवकुर्यात्।।अप्रारब्धंकारयेचापरेणनारीत्वन्येनेवमस्याउदक्या।।६०।। एकादशा
दिपंचैकवर्षाचरोहिणी।।दासीभवांविरूपांचकुमारीमत्रनार्चयेत्।।६१।। सुभगानांतुनारीणांनाद्रला
भेनदोषकृत्।।विधवानांचनारीणांव्रतघ्नेनियतंभवेत्।।६२।।उपांगललितेतेभवतिपंचमीपरिकाष्टमी तां
तुनवमीयुतानवमिकाष्टमीमिश्रिता।।उपोषणविधौतथाचहवनेपरास्तोच्यते महाबलिनिवेदने दिनकरोदयव्या
पिनी।।६३।।स्यात्पारणातुनवरात्रविधेर्दशम्यामन्येद्युरेवनवमीमितिवाह्यवाप्रकृ।।आश्वोचिनावसरजः सु

भगागमनानामत्रैवपराणविधिंविबुधावदंति ६४ प्रातर्दिव्यामुनिभिरुदितोस्याविसर्गोदशार्यो
मेषेवस्याद्विजयदशमीयापराण्हाप्रदोषे एवंयोगोयदिदिनयुगेसापराण्हस्थकर्णीतोदृक्कर्णी
नद्युग्मंयतस्तत्रपूर्वेवकार्या ६५ क्रोसुद्यांपौर्णमासींतथाग्रयणिकर्मणि पराचाश्वयुजी
कर्मपूर्वाण्हस्थितकर्मणि पर्वणि ६६ ईषासितेचतुर्थीस्यात्करकाख्याविधूदये प्रदोषस्थादिरात्रिः
प्राग्गोवत्सद्वादशीतथा ६७ नरनरकविहंताभ्यंगतःकृष्णभूतोभवतितुहिनरश्मेरुन्मेषोभये
द्युः यदिभवतितदानींप्राग्थोनोभयेद्युस्तदयमुदितआर्यायामिनीतुर्ययामे ६८ अत्रामायाम
पिप्रातरभ्यंगोसुनिभिस्मृतः विशेषेणस्वातियोगइतीषातिथिनिर्णयः ६९ इत्याश्विनः गो
क्रीडाबलिपूजनादिविहितंसायंह्नगाखांतथा वाद्यांकिलकार्तिकेयदिभवेदन्येद्युरं
हूदयः सायाह्नेतुदिनद्वयेयदिपराप्रूर्वानचेद्युर्दये मध्याह्नेप्रतिपद्युतापिदिनरुत्रिद्वि
नीयास्मृता ७० सितेकार्तिकेद्वादशीषोडशीनाथवातुर्यपादोनितापारणायै निशीथस्थितासापिवै
ऊंठसंज्ञा चतुर्दश्यसोद्युर्दयेवृत्तरास्यात् ७१ परास्यांवलकार्तिकेपौर्णमासीकालाष्टमीतद्दलेनिशास्था आधि

क्षयोगात्तद्युगेतथालंमध्याह्नगामेवमुशंकेचित् ७२ अर्वाक्त्रिभागेतिथ्यामेतोष्टम्याअंतेकार्यंतुपारणं अन्यथात्रातरेवस्यादितिनिकार्तिकोनिर्णयः ७३ इतिकार्तिकः मार्गशुक्लेपंचमीचापरेवप्रोक्तापूर्वेनागपूजाविधाने चंपाषष्ठीतद्देवंवुपार्कवारेचेत्स्यात्साकूपरावापिसेव ७४ कुलधर्मविधौचतुर्दशीपरयुक्तापिचपौर्णिमातथा इयमत्रिसुरार्चनेनिशावदनस्थितिसहोविनिर्णयः ७५ इतिमार्गशीर्षः पौषामार्कश्रवःपातेर्दिनेवसुतायादि अर्धोदयोपराकापौषत्रियेवनिर्णयः ७६ इतिपौषः माघमाससितपक्षवर्तिनीसप्तमीतुरथसप्तमीपरा सारुणोदयगतातिपुण्यदास्नानदानरविपूजनादिके ७७ पौर्णमासीपराप्रोक्तामाघेशुक्लचतुर्दशी शिवरात्रिरिहव्याप्तौस्यान्निशीथः प्रदोषयुक् ७८ एकैकयोगेतुनिशीथएवतस्याप्यभावेतुभवेत्प्रदोषः भूतेपितल्लिंगतयारणमन्यमासेप्येवंमाघस्यविनिर्णयोयं ७९ इतिमाघः॥ यद्रात्रौफाल्गुनेतुप्रभवतिकिलयापौर्णमासीप्रदोषा।तस्यांहोलाप्रदीप्यायदितुदिनयोगेनद्युयुग्मेपरस्यां पक्षस्यावाविविद्धेवदनमुतमलं वर्जयेनोपरागेदोषायाकीदवस्वप्रतिपदिबहुले वंदयद्भस्मचास्याः ८० इतिफाल्गुनः सर्वाजयंत्योदशकंचैत्रेतत्रपंचप्रोक्ताःप्रसिद्धाःस्तुपासकानां नित्याःपरेषामिहतास्ककाम्याः श्रद्धेवचेदाकरतस्तुवेद्याः ८१ तिथ्यग्नयः खंतिथयोदिनाशास्त्रिंशात्रयोविंशतयोनयोंकाः मन्वादयस्युर्मधुतोर्कतिथ्यः खमीश्वराः सप्ततथाचतिथ्यं ८२ भाद्रासितेनंगतिथिर्नभोमासेतिथौजवेशारवलक्षपक्षे क्रमेणरुद्रोगिरिजेयुगाद्याः प्रकीर्तिताः प्राग्ऋषिभिश्चतस्रः ८३ पूर्वापराण्यागाःप्रोक्ताःक्रमान्मनुयुगादयः सितासितगताःकापियान्यास्ताकल्पादितः ८४ अत्रश्राद्धंप्रकुर्वंतमलमासेतुचोभयोः जयंतीयुगमन्वाद्याःसंक्षेपादितिकीर्तिताः ८५ इतिजयंतीयुगमन्वादिनिर्णयः ग्रहणेप्रहरात्पुराविधोःप्रहराणांत्रितयेनभुज्यते सवितुश्चतथातुष्ट च येषुशिशुद्दहुतुरवर्जितेर्जनैः ८६ ग्रहयामादनःपूर्वप्रहरेनहिभोजनं शशिशुद्दहातुरैः कार्यइतिशास्त्रविदोविदुः ८७ ग्रस्तास्तयोस्तयोःपुण्यवतोस्नपश्चात्भुंजीतबिंबंविलोक्य अतीस्वकालग्रहणस्यसंध्याहोमादिकेस्यादिहनेवदोषः ८८ आरनालमथितेदधिदुग्धेतैलसर्पिरिहपाचितमन्नं तत्तिलैःकृतायुतैःसमवेतंनाभवेद्ग्रहणजन्यधिषणं ८९ गांगंचमणिकरसंचजलंतद्वन्नदूष्यति अत्रामान्नेनहेम्नावाश्राद्धदानादिनिश्चयः ९० प्रत्यब्दिकंचात्रविधेममन्नेरामेनहेम्नाचतथापरागे त्रिभिर्विशागैर्जपहोमदानदीक्षेहचार्येदिनसप्तकेपि ९१ विद्वेषतोभास्करवर्षपीयमान्नोचमध्येपिचसर्वकर्म आशुद्धिबिंबात्तर

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

जस्वलाधिस्नायात्यथक्पात्रगताभिरद्भिः ९२ इहस्नानंसचैलंतुमंत्रहस्यविवर्जितं अवश्य
मेवकर्त्तव्यमितियूपनिर्णायः ९३ इतियूपं निमंत्रणस्वीकरणोत्तरंचेदाशौचिनः स्युःकि
लभूमिदेवाः कर्त्तीचतत्साकविधोनिवृत्तेत्वाशौचवांश्चेन्नहिदूषणाय ९४ आशौचांतः
श्राद्धदिनेतदंतदिनएकदा श्राद्धंतदग्निमामायमेवमृत्तुर्मरुर्षयः ९५ कर्त्तुः पत्नीचेद्रजः
संयुतान्यपाकेरवश्राद्धमुक्तंमृताहे पाकाभावेत्वन्यतश्चाथसैवकर्त्रेस्याच्चेत्संचमन्नोवक्
र्यात् ९६ क्षयश्राद्धतिथ्यांमलेमासआद्यमलांतद्वितीयादिकंशुद्धमासे मलांतर्मृतानां
सएवाधिकश्राद्धदात्रचान्यत्रतद्धमासि ९७ मृतिप्रयाणश्रुतमासितिथ्योःप्रत्यब्दिकं
पूर्वगमेपरंस्यात् द्विनेत्वसिद्धेकिलतत्रमासेदर्शेतथैकादशिकातिथौच ९८ मासेनवे
शुक्लविभाड्मार्गमाद्येषुबुधेदिवसेविधेयं ह्योरविज्ञानविहीनताचेत्तन्मार्गमाघासितपंच
दश्यां ९९ एकोद्दिष्टेतिथिस्यात्कुतपवदनतोयमुहूर्तद्वयस्थातादृक्तुल्यायुग्मेप्रथमो
नगताधोजयगेधिकत्वात् पूर्वैः प्रत्याब्दिकादौमुनिभिरभिहितायाधिकस्थापराण्हेतुल्या

MEMORIAL

वेतद्युदयेप्राह्णदिनादेनुसर्वसायान्हगाद्या १०० सर्वसायान्हगानाद्यात्रप्रोक्तापरेवहि॥
शेषमाकरेतश्चेतिप्रसिद्धश्राद्धनिर्णयः इतिश्राद्धतिथिनिर्णयः इतिनिर्णयसिंधुसारतः॥
मनिमासप्रथितंविनिर्णयं शिवनंदननागदेवविद्वद्धोनिर्णयतत्वसंज्ञकं १०२ इतिनिर्णय
तत्वंसमाप्तं ॥ दर्शेयत्रापराण्हंस्पृशतिसदिवसःश्राद्धकोळोह्योश्चेद्यत्रानल्पोयदा
सोयदिभवतिसमः क्षीयमाणोपूर्वतुपूर्वः दर्शोसाम्येत्वनग्नेर्युवतिरषळयोश्चेद्
एवाहिताग्नेः पूर्वोनकापराण्हं स्पृशतिकुतपसंस्थितोयंविधिः स्यात् १॥ ५